

С. О. Цапок, О. А. Данилишин

Поліетнічність населення в умовах зростання його трудоміграційної активності

Висвітлюються особливості взаємозв'язку глобалізаційних процесів та міграційної активності населення з наголосом на закономірне зростання його поліетнічності в національному і регіональному вимірах. Складність та суперечливість реалізації цього взаємозв'язку детермінує необхідність здійснення національної та регіональної міграційної політики, спрямованої на покращання якісних параметрів носіїв людського потенціалу та застосування диференційованого підходу до адаптації іммігрантів у вітчизняні суспільні системи різного ієрархічного рівня.

Ключові слова: міграційні процеси, трудоміграційна активність населення, демографічний розвиток, поліетнічність середовища розселення.

Постановка проблеми. Глобалізаційні виклики сьогодення безпосередньо пов'язані з розвитком світових демопроектів, надають специфічних форм його реалізації, в тому числі в плані закономірного зростання поліетнічності населення більшості країн і територій. Зокрема, нерівномірність економічного розвитку різних країн, відмінність демовідтворювальних процесів у них ведуть до суттєвого перерозподілу робочої сили, перетіканню її з недостатньо розвинених у більш працемісткі економічні системи, причому світова економічна криза значною мірою стримує цей перерозподіл, але не є спроможною повністю ліквідувати його. Недостатня вивченість за умов економічної кризи взаємозв'язку глобалізаційних процесів та міграційної активності населення, у тому числі України та її регіонів, зумовлює необхідність інтенсифікації наукових пошуків у цьому напрямку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти трудової міграції, міграційних процесів у трудозабезпеченні, міграційної політики на усіх рівнях її реалізації достатньо активно досліджувались багатьма провідними вітчизняними та зарубіжними вченими, у тому числі такими, як О. А. Грішнова, Ж. А. Зайончковська, А. М. Колот, Е. М. Лібанова, О. А. Малиновська, С. І. Пирожков, О. В. Позняк, І. М. Прибиткова, Ю. І. Римаренко, М. Д. Романюк, У. Я. Садова, Н. П. Тиндик, Л. Г. Ткаченко, інші.

Виклад основного матеріалу. Загалом, перехід від індустріального до постіндустріального, інформаційно-інноваційного суспільства засвідчує факт того, що домінуючим усе більше у планетарному вимірі

© С. О. Цапок, О. А. Данилишин, 2013.

стає сучасний, раціональний тип відтворення народонаселення, який відзначається систематичним зниженням його приросту з подальшою перспективою стабілізації на нульовому рівні. Принаймні такий характер деморозвитку притаманний для економічно розвинених країн і територій, тоді як для держав, що розвиваються і в яких зосереджена більшість населення планети, характерними залишаються попередні особливості їх демовідтворення.

У цілому, типи відтворення народонаселення являють собою послідовні етапи демографічної історії суспільства. У зв'язку з цим, у демографічній науці прийнято виділяти наступні типи відтворення: «архетип», традиційний (доіндустріальний) та сучасний (раціональний). Одночасно обґрунтовуються (у залежності від коефіцієнтів народжуваності та смертності) чотири фази демографічного переходу до сучасного типу відтворення населення. Нами запропоновано виділити додаткову, «ультрапарадоксальну» фазу, притаманну для сучасної України та кількох інших постсоціалістичних держав. Не виключено, що її формування, насамперед, пов'язане саме з кризовими явищами в розвитку економіки цих країн, починаючи з 90-х років минулого століття. Характерною ознакою цієї фази переходу виступає різке переважання смертності, внаслідок чого встановлюється стійка і періодично зростаюча депопуляція населення [7, с. 35]. Підтвердженням цього свідчить динаміка основних параметрів деморозвитку країни [5, с. 336], наведена у табл. 1.

Досить виразно невтішні перспективи деморозвитку України простежуються у порівнянні з іншими державами Європи і світу, зокрема за період з 1990 по 2011 рр. Так, уже станом на 1995 р. природний приріст населення в Україні виявився максимально низьким серед усіх країн, що аналізувались за цим показником. Станом на 2011 р. за скороченням населення Україна (табл. 2) займає вже не перше, а четверте місце (після Болгарії, Російської Федерації та Білорусі) [5, с. 533-534]. Та все ж, оптимістичні прогнози стосовно тенденцій деморозвитку України принаймні на найближчу перспективу залишаються малоімовірними.

У подальшому стабілізація чисельності населення можлива лише за умов, коли відбудуться помітні зрушення в репродуктивній поведінці українського населення, тобто середньостатистична сім'я матиме принаймні трьох дітей. Однак, враховуючи сучасний стан з народжуваністю в країні (у 2012 р. –1,53 дитини на кожну жінку фертильного віку), досягти цього заледве чи вдасться. Тому, єдиним джерелом приросту населення буде його міграція з-за рубежу. У результаті цього, до 2060 р. у країні знову зможе жити 52 млн. осіб, однак чверть їх складатимуть вихідці з

Таблиця 1

Загальні коефіцієнти народжуваності, смертності та природного приросту населення України (на 1000 наявного населення)*

Роки	Кількість народжених	Кількість померлих	Природний приріст (скорочення)
1913	44,1	25,2	18,5
1940	27,3	14,3	13,0
1959	20,9	7,5	13,4
1970	15,2	8,8	6,4
1990	12,6	12,1	0,5
1995	9,6	15,4	-5,8
2001	7,7	15,3	-7,6
2005	9,0	16,6	-7,6
2008	11,0	16,3	-5,3
2010	10,8	15,2	-4,4
2011	11,0	14,5	-3,5

* Складено автором на основі джерела: Статистичний щорічник України за 2011 рік. – К. : Державна служба статистики України. ТОВ «Август Трейд», 2012. – С. 336

Таблиця 2

Загальний коефіцієнт природного приросту населення в Україні та деяких зарубіжних країнах (на 1000 населення)*

Країни	Роки									
	1990	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Україна	0,5	-5,8	-7,6	-7,6	-6,4	-6,2	-5,3	-4,2	-4,4	-3,5
<i>Країни СНД:</i>										
Білорусь	3,2	-3,2	-4,1	-4,9	-4,7	-4,5	-4,3	-4,2	-4,1	-4,0
Молдова	8,0	0,8	-1,2	-2,1	-1,7	-1,5	-0,9	-0,4	0,0	-0,1
Рос. Федерація	2,2	-5,7	-6,5	-5,3	-5,2	-5,1	-5,0	-5,0	-4,9	-5,0
<i>Країни Європи:</i>										
Болгарія	-0,4	-5,2	-4,8	-4,6	-4,6	-4,7	-4,7	-4,8	-4,9	-5,0
Великобританія	2,7	1,5	1,1	2,3	2,9	3,2	3,1	3,1	3,0	3,0
Іспанія	1,7	0,4	1,0	1,8	2,5	2,3	2,9	2,6	2,2	1,9
Італія	0,4	-0,5	-0,2	-0,3	0,0	-0,2	-0,1	-0,4	-0,5	-0,7
Німеччина	-0,1	-1,5	-0,9	-1,8	-2,2	-1,7	-2,3	-2,4	-2,5	-2,6
Польща	4,1	1,2	0,3	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	-0,2
Франція	4,2	3,7	4,3	4,3	4,7	4,5	4,3	4,0	3,8	3,5

* Складено автором на основі джерела: Статистичний щорічник України за 2011 рік. – К. : Державна служба статистики України. ТОВ «Август Трейд», 2012. – С. 533-534.

країн «третього світу» з усім комплексом властивих їм звичаїв, традицій, проблем. Одночасно зростатиме кількість транснаціональних родин.

Отже, однією з визначальних особливостей та атрибуту розвитку народонаселення в постіндустріальному суспільстві виступає його наростаюча міграційна активність, включаючи міждержавну.

Зауважимо, що з проблемою зростаючої міждержавної міграції вже впритул зіткнулися багато економічно розвинених країн (Західна Європа, Північна Америка, Японія та ін.), де мізерний (а часом – і від’ємний) приріст місцевого населення значною мірою компенсується притоком працівників з інших регіонів світу. Така ситуація характерна, наприклад, для Великої Британії, Франції, країн Бенілюксу, Німеччини та інших держав, де частка населення іноземного походження вже впритул наблизилась до 10%, або навіть значно перевищила цей рівень (табл. 3). Наприклад, у Великій Британії на початок XXI ст. населення іноземного походження складало 4,5 млн. осіб або 7,1%, у Німеччині – 7,3 млн., тобто 8,9%, Нідерландах – 9%, Франції – 5,6%. Всього громадяни іноземного походження забезпечували у Франції не менше чверті загального приросту населення, а у Швеції – навіть 40% [2, с. 156-170, с. 304-329].

Як видно з наведених даних, найвища частка населення іноземного походження припадала на Швейцарію (19,7%) та Люксембург (37,5%), а також на країни, населення яких весь час формувалось значною мірою або переважно за рахунок мігрантів (Австралія – 23,1%; Канада – 18,2%;

Таблиця 3

Частка населення міграційного походження та іноземної робочої сили в деяких економічно розвинених країнах (початок XXI ст.)*

Частка населення міграційного походження (%)			
1.	Франція – 5,6	6.	Канада – 18,2
2.	Великобританія – 7,1	7.	Швейцарія – 19,7
3.	Німеччина – 8,9	8.	Австралія – 23,1
4.	Нідерланди – 9,0	9.	Люксембург – 37,5
5.	США – 11,1		
Частка іноземної робочої сили (%)			
1.	Швейцарія – 18,1	3.	Австралія – 24,2
2.	Канада – 19,9	4.	Люксембург – 61,7

* Складено автором на основі джерела: Енциклопедія стран мира. – М. : Экономика, 2004. – С.156-329; World Development Indicators. 2004. – Washington, 2005. – P. 346.

США – 11,1% тощо). При цьому, в деяких розвинених країнах ще вищою була частка іноземної робочої сили у складі загальної робочої сили, досягаючи максимальних значень у Канаді (19,9%), Австралії (24,2%) і, особливо, Люксембурзі (61,7%) [9, с. 346]. Все актуальнішою вказана проблема стає і для сучасної України.

Очевидно, що подальше розгортання глобалізаційних процесів ще більше загострить проблему міждержавної та міжконтинентальної міграції. Вже нині у світі нараховується 215 млн. мігрантів, що становить близько 3% від загальної чисельності населення. Що ж стосується внутрішньодержавної міграції, то її обсяги оцінюються в 1 млрд. осіб. Із загальної кількості мігрантів близько 9% становлять біженці. Загалом, майже кожен десятий мешканець розвинених регіонів світу є мігрантом, а у країнах, що розвиваються – лише 1 людина з 70. За даними ООН (табл. 4), на початок XXI ст. найбільше мігрантів нараховувалось у США (35 млн. осіб), Німеччині (понад 7 млн.), Франції (6,3 млн.), Індії (6,2 млн.), Канаді (5,8 млн.) та інших країнах. У Російській Федерації тільки з 1991 по 2001 р. осіло не менше 4,6 млн. мігрантів [6, с. 51-52].

Зростання міграційних потоків неодмінно призводить до зміни національного складу населення країн-реципієнтів, посилюючи його поліетнічність. При цьому зрушення будуть тим відчутніші, чим ближчим до простого відтворення є приріст місцевого населення і чим більшим є обсяг міграції, у т. ч. нелегальної, у ту чи іншу країну. В результаті цього у світі скорочується число моноетнічних і різко зростає кількість поліетнічних країн. Всього на наш час залишилась невелика частина країн з однорідним складом населення (Ісландія, Японія, обидві Кореї, деякі арабські держави і країни Карибського басейну тощо). І, навпаки, низка практично моноетнічних в післявоєнний період країн (наприклад,

Таблиця 4

Чисельність населення міграційного походження у деяких країнах світу на початок XXI ст. (млн. осіб)*

1.	США – 35,0	6.	Саудівська Аравія – 5,2
2.	Німеччина – 7,3	7.	Австралія – 4,7
3.	Франція – 6,3	8.	Великобританія – 4,5
4.	Індія – 6,2	9.	Ізраїль – 2,3
5.	Канада – 5,8		

* Складено автором на основі джерела: Сухов А. Н. Миграция в Европе и ее последствия // А. Н. Сухов, С. А. Трыканова. – М. : Флинта, 2008. – С. 51-52.

Німеччина і Швеція з їх 99% корінних мешканців) впродовж життя одного-двох поколінь перетворились у держави з надто строкатим населенням (нині в цих країнах титульні етноси становлять відповідно 91 і 87% населення).

З метою недопущення подальшого порушення етнічної структури населення чимало країн намагаються обмежити як кількість мігрантів, так і строки їх легального перебування. Так, нафтодобувні країни Аравійського півострова використовують працю мільйонів іноземних працівників, а після закінчення контракту без особливих сентиментів замінюють їх новими і теж тимчасовими іммігрантами. На таких принципах базувалось також перебування кількох тисяч іноземних працівників у багатій фосфоритами крихітній країні Науру в Океанії, місцеве населення якої практично занедбало традиційні заняття та види економічної діяльності, живучи тривалий час за рахунок дивідендів. Проте, обмежувальна стосовно мігрантів демографічна політика, як правило, не дає очікуваних результатів і є доволі витратною. Так, у США виявились нездійсненими спроби депортувати 13 млн. нелегальних мігрантів, особливо з Мексики [4, с. 5]. Крім того, зниження у багатьох економічно розвинених країнах до критичного рівня (1,2–1,4) загального коефіцієнта фертильності жінок переконливо свідчить, що це не є достатнім навіть для простого заміщення поколінь. У зв'язку з таким станом відбуватиметься неухильне постаріння населення. Зокрема, за розрахунками фахівців ООН, чисельність населення України до 2015 р. зменшиться до 41,8 млн. осіб, а частка населення віком 65 років і більше складатиме 15,9% від усього населення. Слід зазначити, що ця частка не очікується стати найвищою, оскільки у низці економічно розвинених країн Європи вона перевищуватиме 17,0–20,9%, досягаючи максимуму в Японії – 26,2% [1]. Однак, різке зростання частки населення старшої вікової групи у цих країнах досягатиметься за рахунок збільшення середньої тривалості життя, на відміну від України та деяких сусідніх країн, де її основним джерелом виступає аномально низький рівень народжуваності. Але в обох випадках, на наш погляд, ймовірно не існує іншої альтернативи для подальшого деморозвитку як залучення іноземної робочої сили.

Значних масштабів набув обмін населенням між Україною та зарубіжними державами. Зокрема, за роки незалежності у пострадянські республіки виїхали з країни близько 2 млн., прибули – понад 2,2 млн. осіб. На Захід емігрували 650 тис, тоді як в'їхали в країну – близько 170 тис. осіб. Отже, за рахунок міграції, населення України скоротилось на 280 тис. осіб. А взагалі для того, щоб країна змогла поновити максимальну чисельність свого населення (52,2 млн.), необхідно щорічно приймати до півмільйона іммігрантів [8, с. 40-41].

Однак, як свідчить практика, надмірний наплив іммігрантів, особливо різко відмінних своєю культурою, релігією, особливостями менталітету від корінного населення, не тільки порушує етнічну структуру територій, що історично склалась, але й продукує різного роду міжетнічні непорозуміння та конфлікти, які мало сприяють ефективному функціонуванню суспільних систем національного чи регіонального рівня. У зв'язку з цим заслуговують на увагу показники ООН, що стосуються чисельності мешканців низки країн, які народились поза її межами, а отже, у минулому були як легальними мігрантами чи біженцями, так і нелегалами, яким вдалося натуралізуватись (табл. 5).

Як видно, перше місце у цьому переліку посідають США, де у 2005 р. нараховувалось 38,355 млн. таких осіб або 12,9% від загальної чисельності населення. На другому місці виявилась Російська Федерація, на третьому – Німеччина, на четвертому – Україна (поза її межами народились 6,833 млн. осіб, тобто 14,7% або майже сьома частина населення). Всього ж у розвинених країнах світу поза їх межами народились майже 115,4 млн. осіб або 9,5% від загального числа їх мешканців [3, с. 327].

Чимало складнощів, пов'язаних з міжреспубліканським обміном населення, мали місце і в колишній радянській Україні. У цілому, в республіці впродовж 50-90-х років минулого століття систематично зростала поліетнічність її населення при синхронному зниженні частки корінних мешканців (1959 р. – 76,8%, 1989 р. – 72,7%). При цьому фіксувались помітні регіональні відмінності протікання вказаних процесів. Якщо, в Західному регіоні частка корінного населення хоча і повільно, та все ж зростала, то на решті території спостерігалась зовсім протилежна картина. Найбільші ж зміни етнічної структури відбувались на індустріальному південному сході та в причорноморських областях республіки. Паралельно мало місце зниження ролі мови корінного населення на цих територіях –

Таблиця 5

Чисельність та частка мешканців деяких країн, що народились поза їхніми межами, млн. осіб

1.	США-38,355 (12,9%)	5.	Франція – 6,471 (10,7%)
2.	Рос. Федерація – 12,08 (8,4%)	6.	Канада – 6,106 (18,9%)
3.	Німеччина – 10,144(12,3%)	7.	Великобританія – 5,408 (9,1%)
4.	Україна – 6,833 (14,7%)	8.	Розвинені країни світу – 115,4 (9,5%)

* Складено автором на основі джерела: Клулт М. Демографія регіонів Землі. – СПб : Питер, 2008. – С. 327.

вкрай небажаний феномен, який не спромоглась подолати незалежна Україна за її більше ніж два десятиліття існування.

Стосовно сучасного етнорозвитку України, то він в умовах економічної кризи має неоднозначний і суперечливий характер. З одного боку, в країні (у зв'язку зі зниженням обсягів міждержавної міграції) поступово зростає частка титульного етносу та осіб, що вважають його мову за рідну (за переписом 2001 р. відповідно: 77,8% і 67,5%). Але, з іншого, – зростає кількість нелегальних мігрантів, особливо з гарячих точок колишнього Союзу та інших регіонів світу, що лише сприяє зменшенню зайнятості місцевого населення та певною мірою стимулює його зовнішню трудову міграцію. Проте, дані про реальні обсяги цієї останньої є надто обмеженими і недостатньо достовірними. Так, тривалий час обсяги трудової еміграції з України оцінювалися від 3 до 7 млн. осіб.

Слід зауважити, що етнічна структура населення окремих країн і територій постійно змінюється навіть за відсутності помітної імміграції. Причиною цього є відмінності у природному прирості різних етнічних спільнот, їх орієнтацій щодо бажаної кількості дітей і середнього розміру сім'ї, схильності чи, навпаки, протидії інтеграційним та асиміляційним процесам тощо. Очевидно, що міждержавна міграція посилює зростання поліетнічності соціального середовища, суттєво коригує пропорції між різними групами населення.

Не залишався незмінним етнічний склад населення України та її регіонів. Причому, значне місце в посиленні поліетнічності вітчизняного соціального середовища належить якраз міждержавній міграції. Дані першого Всеукраїнського перепису 2001 р. засвідчили, що, незважаючи на загальне скорочення населення країни та її регіонів, порівняно з останнім радянським переписом (1989 р.) чисельність українців усе ж зросла з 37,419 млн. до 37,542 млн. осіб, тобто на 0,3%, а їх частка серед всього населення збільшилась з 72,7% до 77,8%, причому це зростання фіксувалось в усіх адміністративно-територіальних утвореннях, за винятком АР Крим. Причини такого зростання виявляються різними: повернення в країну осіб українського походження з колишніх радянських республік, посилення української самоідентифікації серед певної частини т. зв. російськомовного населення (без його переходу на державну мову), наявність асиміляційних процесів серед частини етнічних меншин, особливо поляків та ін. Одночасно майже на 27% зменшилась в країні чисельність етнічних росіян (з 11,355 млн. до 8,334 млн. осіб).

Разом з тим посилилась мозаїчність етнічної структури населення як усієї країни, так і низки її регіонів. Порівняння даних переписів 1989 і

2001 р. засвідчило, що чисельність різних етнічних спільнот країни змінилась неоднаково. При цьому визначальну роль в динаміці етнічних змін відіграла імміграція населення з-за рубежу. У зв'язку з цим доцільно назвати повернення в країну осіб з числа депортованих народів, особливо кримських татар (понад 232 тис. до 2001 р.), частково – німців та ін. Різко зросла чисельність вихідців з республік, де мали місце збройні конфлікти на міжетнічній основі. Наприклад, за час між двома переписами чисельність грузинів у країні зросла приблизно у 1,5 разу, а саме з 23,5 до 34,2 тис. осіб, азербайджанців – у 1,2 разу (з 37 до 45,2 тис.), вірмен – майже у 2 рази, тобто з 54,2 до 99,9 тис. осіб. Посилився притік в Україну також турків-месхетинців, «радянських» курдів і корейців, біженців з Абхазії, Чечні, Придністров'я та інших регіонів. Наростали темпи міграції громадян з країн «далекого зарубіжжя» (Афганістан, меншою мірою – В'єтнам, Китай, країни індостанського субконтиненту, Арабського Сходу, Тропічної Африки, інші).

Переписи населення України не тільки підтверджують його поліетнічність, але й свідчать про недоцільність перебільшення значущості цього феномена. Річ у тім, що на території країни проживають представники більше 130 етнічних спільнот, але більшість з них – дуже нечисельні (від кількох тисяч до кількох осіб), живуть розпорошено, неорганізовані за допомогою відповідних культурних, релігійних чи і громадських товариств, а отже, лише мінімальною мірою впливають на соціально-економічне, політичне або культурне життя країни та окремих територій. Загалом, не більше 30 етнічних спільнот країни відзначаються вагомою чисельністю, більшою чи меншою компактністю розселення, організованістю, реальним впливом на суспільне життя, в усякому разі на місцевому рівні.

І, насамкінець, відзначимо наступне. Регіони країни помітно розрізняються між собою за етнічним розподілом їх населення: поряд з традиційно багатонаціональними територіями (Закарпаття, Буковина, придубайські райони Одещини, Крим, Донбас, великі міста півдня і сходу країни) є адміністративно-територіальні утворення з відносно однорідним етнічним складом населення (більшість західних і центральних областей). Міжрегіональна та, особливо міждержавна міграція об'єктивно посилює етнічну строкатість населення. Проте, це посилення не відбувається ідентично в усіх регіонах. Так, Західний регіон, що характеризується посиленою як реальною, так і прогнозованою еміграцією мешканців, на перший погляд, повинен був би найбільш динамічно змінювати етнічну структуру свого населення. На практиці, однак, цього не спостерігається. Однією з головних причин збереження етнічної стабільності більшості

областей регіону полягає у тому, що вони донедавна залишались, на відміну від Києва, південних та деяких східних областей малопривабливими для зростаючого потоку іммігрантів. Навпаки, Західний регіон розглядався зарубіжними емігрантами як своєрідний «перевалочний пункт» на шляху до країн Центральної та Західної Європи.

Висновки. У цілому, в сучасних умовах слід очікувати зростання міграційних потоків різної спрямованості, а міграція робочої сили все більше трансформуватиметься в один із найважливіших чинників деморозвитку. А це, у свою чергу, додатково підтверджує необхідність здійснення національної та регіональної міграційної політики, спрямованої на покращання якісних параметрів носіїв людського потенціалу, посилення їх соціальної захищеності. У сув'язі з цим органічно перебуває зростання вимог до освіти, професійних та кваліфікаційних якостей, стану фізичного і психічного здоров'я осіб іноземного походження, майбутніх потенційних громадян України. А отже, найбільш прийнятним повинен вважатись диференційований підхід при вирішенні проблеми включення вихідців з іноземних держав в українське суспільство. Впровадження адекватної міграційної політики на всіх рівнях у кінцевому підсумку сприятиме усуненню існуючої різниці між територіями країни щодо їх соціально-економічного розвитку, зокрема в плані зростання величини індексу людського розвитку кожної з них. Так, метою регіональної міграційної політики повинно бути забезпечення належних умов демографічного, соціально-економічного, правового, соціокультурного розвитку регіонів шляхом регулювання кількісного й якісного складу мігрантів, інтенсивності міграційних потоків (внутрішніх, зовнішніх, транзитних, транснаціональних), загалом, ефективного використання потенціалу територіальної міграційної системи. За своєю структурою територіально міграційна система інтегрує в собі організаційну та функціональну складові, які в свою чергу забезпечують механізм регулювання міграційних процесів на державному і регіональному щаблях управління. Необхідність управління такими системами пов'язується передовсім з причини їх суттєвого впливу на трудовозбереження та трудозабезпечення, зокрема молодіжне, загалом на упередження втрат людського капіталу з метою сталого розвитку суспільної системи в умовах наростання глобалізаційних викликів її економічній діяльності, враховуючи неминучість ускладнення етнічної структури населення країни та її регіонів.

Список використаних джерел

1. Доклад о развитии человека 2007/2008. – Режим доступа : <http://www.un.org/russian/esa/hdr/2007/>.

2. Энциклопедия стран мира. – М. : Экономика, 2004. – С. 156-170, 304-329.
3. Клупт М. Демография регионов Земли / М. Клупт. – СПб : Питер, 2008. – С. 327.
4. Приходько О. В. «Американский интернационализм» и «европейская многосторонность» / О. В. Приходько // США. Канада: экономика, политика, культура – 2008. – № 10. – С. 5.
5. Статистичний щорічник України за 2011 рік. – К. : Державна служба статистики України. ТОВ «Август Трейд». 2012. – С. 336. – С. 533-534 (558 с.)
6. Сухов А. Н. Миграция в Европе и ее последствия : учебное пособие // А. Н. Сухов, С. А. Трыканова / М. : Флинта, 2008. – С. 51-52.
7. Цапок С. О. Народнонаселення – головна передумова становлення трудового потенціалу суспільства // С. О. Цапок, Л. С. Ноджак // Регіональна економіка. – 2002. – № 2. – С. 35.
8. Шаповал Ю. Держава: ілюстрована енциклопедія України / Ю. Шаповал. – К. : Балтія-Друк, 2008. – С. 40-41.
9. World Development Indicators. 2004. – Washington, 2005. – P. 346.

Цапок С.А., Данилишин О.А. Поліетнічність населення в умовах зростання його трудовіміграційної активності.

Освещены особенности взаимосвязи глобализационных процессов и миграционной активности населения с акцентом на закономерность возрастания его полиэтничности в национальном и региональном измерениях. Сложность и противоречивость реализации этой взаимосвязи детерминирует необходимость осуществления национальной и региональной миграционной политики, направленной на улучшение качественных параметров носителей человеческого потенциала и применения дифференцированного подхода к адаптации иммигрантов в отечественные общественные системы различного иерархического уровня. Ключевые слова: миграционные процессы, трудовіміграційна активність населення, демографічне розв'язання, поліетнічність середовища розселення.

Tsapok S.O., Danylyshyn O.A. Multi-ethnicity of the Population in the Conditions Growth of its Labor Migration Activity.

The paper highlights the features of the relationship of globalization and migration activity of the population with an emphasis on natural growth of its multiculturalism at the national and regional dimensions. Complexity and contradiction of this relationship determines the need for national and regional migration policies aimed at improving the quality parameters of human potential speakers and using a differentiated approach to the adaptation of immigrants in domestic social systems of different hierarchical levels. Key words: migration, population labor migration activity, demographic development, resettlement multi-ethnicity environment.